

TEDNIK PEN

TEDENSKO DOGODJE

3. junij 2022

št. 21/2022

UVODNIK

ZBOR ČLANOV

DOGODKI

PRAZNI STOLI

V SLOVO

POZIV K ČLOVEČNOSTI

ZA MIR

Spoštovane članice in člani,

teden se je začel z žalostno vestjo, da je umrl Boris Pahor, naš dolgoletni član, borec za slovensko besedo, navdih človečnosti in oster kritik vseh –izmov, ki so nekoč ugasnili in še danes ogrožajo svobodo in demokracijo. Velika zahvala našima članoma Petru Kovačič Peršinu in Darki Predan Zvonar za njuni besedili Borisu v spomin, ki ju lahko preberete v rubriki Slovo. Vabljeni tudi k pozornemu branju in podpori Poziva k človečnosti.

V ponedeljek, 6. junija ob šestih imamo zbor članov in članic in prav je, da se Borisa Pahorja spomnimo tudi v živo z minuto molka in glasnim branjem. Vabim vas, da s seboj prinesete Pahorjeve knjige, da iz njih preberemo nekaj odlomkov. Tako bo še vedno z nami živ spomin in opomin fašističnega, nacističnega in komunističnega nasilja, vedno iskren in glasen v borbi za pravico in resnico. Njegovo delo Nekropola sodi v sam vrh svetovne književnosti in pretresljivo razgalja dno človečnosti – koncentracijska taborišča in borbo za golo življenje. Pri tem ne skriva svojih čustev in občutka krivde žrtve, ki je strahote preživela, četudi so tisoči umirali. "Nekaj bi ta trenutek rad povedal svojim nekdanjim tovarišem, a občutek imam, da bo vse neiskreno, kar jim bom v mislih rekel. Živ sem, zato so tudi moja najbolj pristna čustva nekje nečista," piše v Nekropoli. Slava mu.

V teh dneh bo upravni odbor Ženskega odbora Mira devetič pozval k predlogom za literarno nagrado mira v letu 2022, 17. junija pa po vseh Sloveniji pripravljamo Noč knjigarn, ko se bomo dlje v noč družili s knjigami in književnostjo. Na ta dan bomo imeli v vrtu Lili Novy točno opoldne okroglo mizo Pisatelji in novinarji v dialogu. Projekt Noč knjigarn je pred leti v Društvu slovenskih založnikov zasnovala naša podpredsednica Helena Kraljič in ko pri njih ni bilo več zanimanja, smo ga posvojili v Slovenskem PEN-u. Hvala vsem članom in članicam, ki sodelujete na Noči knjigarn in tako podpirate enega od stebrov slovenske književnosti – knjigotrštvo.

Branje in kupovanje knjig daje moč naši besedi in glas književnikom in književnicam.

Lep konec tedna,

Tanja Tuma, predsednica SC PEN

VABILO: ZBOR ČLANOV IN ČLANIC

Spoštovani člani in članice,

vabim vas na zbor članov in članic, ki bo v ponedeljek, 6. 6. 2022 ob 18. uri v dvorani DSP/PEN, Tomšičeva 12, Ljubljana.

Predlagani dnevni red:

1. Izvolitev delovnega predsedstva, dveh overoviteljev in zapisnikarja,
2. Volitve enega člana/članice Upravnega odbora Slovenskega centra PEN,
3. Sprejem prenovljenih pravil Slovenskega centra PEN,
4. Razno.

Želim vam prijeten dan in se veselim srečanja z vami na zboru, po katerem vas vabim na pogostitev.

Vse, ki se zbora ne morete udeležiti, prosim, da glasovnice pravočasno oddate na pošto.

Z lepimi pozdravi,

Tanja Tuma, predsednica Slovenskega centra PEN

Spoštovani!

SC PEN in Društvo BH kulturni center vas v sredo, **8. 6. 2022** ob **19. uri** prijazno vabita na **Večer v spomin na Josipa Ostija**, bosansko-slovenskega književnika in prevajalca, ki je pustil neizmeren pečat pri povezovanju obeh kultur. Dogodek bo potekal v **dvorani SC PEN** (Tomšičeva 12, Ljubljana).

Program bo vodila prof. dr. **Vesna Mikolič**, redna profesorica in znanstvena svetnica, esejistka in publicistka. Kot gosta se ji bosta pridružila **Boris A. Novak**, slovenski književnik, esejist in prevajalec, ter **Valerijan Žujo**, bosansko-hercegovski pisatelj, leksikograf in raziskovalec zgodovine Sarajeva.

Veselimo se vašega prihoda!

"Ne gojim lažne žalosti za Jugoslavijo, a šele njen raspad nam je pokazal, koliko raznolikoga in dragocenega je premogla ta država."

DOBRODOŠLI

Poštovani!

SC PEN i Društvo BH kulturni center vas u srijedu, **8.6.2022.** u **19:00**, ljubazno pozivaju na **Veče sjećanja na Josipa Ostija**, bosansko-slovenačkog književnika i prevodioca koji je ostavio neizbrisiv trag u povezivanju dviju kultura. Događaj će se održati u **dvorani SC PEN** (Tomšičeva 12, Ljubljana).

Program će voditi prof. dr. **Vesna Mikolič**, redovna profesorica i naučna savjetnica, esejistica i publicistica. Kao gosti će joj se pridružiti **Boris A. Novak**, slovenački književnik, pisac, esejista i prevodilac, te **Valerijan Žujo**, bosanskohercegovački pisac, leksikograf i istraživač istorije grada Sarajeva.

Radujemo se vašem dolasku!

"Ne gajim lažnu tugu za Jugoslavijom, ali tek njen raspad nam je pokazao koliko raznolikosti i dragocjenosti je ova zemlja postigla."

Večer v spomin na Josipa Ostija

Kdaj: 8.6. 2022 ob 19.00

Kje: Dvorana SC PEN, Tomšičeva 12, Ljubljana

Glede na to, da se približuje prva obletnica smrti (26. 6.) Josipa Ostija, SC PEN in Društvo BH kulturni center organizirata Večer v spomin na tega bosansko-slovenskega književnika in prevajalca, ki je pustil neizmeren pečat pri povezovanju obeh kultur. Program bo vodila prof. dr. Vesna Mikolič, redna profesorica in znanstvena svetnica, esejistka in publicistka

Pridružila se ji bosta gosta:

Boris A. Novak, slovenski pesnik, pisatelj, dramatik, esejist, prevajalec, predavatelj in literarni teoretik

in

Valerijan Žujo, bosansko-hercegovski pisatelj, leksikograf in raziskovalec zgodovine Sarajeva.

Veselimo se vašega obiska!

Spoštovane članice in spoštovani člani Društva slovenskih pisateljev, SC PEN in Društva slovenskih književnih prevajalcev!

Že tradicionalno so Slovenski dnevi knjigemočno prepleteni z ustvarjalkami in ustvarjalci naše pisateljske hiše na Tomšičevi 12, zato Vas tudi tokrat z velikim veseljem vabimo k sooblikovanju letošnjega, 27. festivalskega dogajanja (15.–19. 6. 2022).

Popoldanski in večerni del programa bo tudi letos posvečen literarnim branjem (prozi, poeziji in tudi dramatik). Začetek festivala bi radi obeležili z literarnim večerom s člani/članicami pisateljske hiše, ki bo potekal v sredo, 15. junija, od 19h naprej na vrtu DSP.

V kolikor bi želeli obogatiti program festivala z Vašimi zgodbami, pesmimi, prevodi in drugimi literarnimi umetninami, Vas vljudno prosimo, da prijavo za sodelovanje pošljete na e-naslov: maja.kavzar-hudej@drustvo-dsp.si – najkasneje do 7. junija. Zaradi časovne omejitve je nastop vsake avtorice ali avtorja zamejen na 10 minut.

Veselimo se vaših prijav!

Ekipa Slovenskih dnevov knjige

#EmptyChair

Ismail al-Iskandarani:

Egypt

Ismail al-Iskandarani je večkrat nagrajeni pisatelj, ugledni raziskovalni novinar in družbenopolitični raziskovalec, najbolj znan po svojem delu o militantnih skupinah na Sinaju. Delal je kot svobodni novinar in raziskovalec v številnih raziskovalnih centrih, med drugim v Egiptovskem centru za ekonomske in socialne pravice ter Arabski reformni pobudi. Al-Iskandarani je bil aretiran 29. novembra 2015 na letališču v Hurgadi, ko se je vračal iz Berlina. Oblasti so zasegle njegov prenosni računalnik, mobilni telefon in osebne predmete ter jih pozneje predložile kot dokaze proti njemu. Več kot dve leti je bil v samovoljnem predkazenskem priporu, nato pa so ga pod pretvezo razkritja vojaških skrivnosti napotili na vojaško sodišče. Maja 2018 ga je vojaško sodišče obsodilo na deset let zapora zaradi "izdajanja vojaških skrivnosti" in "članstva v teroristični skupini". Egiptovsko vojaško sodišče je 24. decembra 2018 potrdilo desetletno zaporno kazen. PEN meni, da sta njegov pripor in obsodba povezana z njegovimi zapisi in raziskavami, ki izpodbijajo zgodbo vlade o protiterorističnih operacijah na Sinajskem polotoku. Al-Iskandaranijevi zapisi so predstavili globlje razumevanje razmer na Sinaju, raznolikost njegovega prebivalstva ter izpostavili zapletene družbeno-ekonomske interese civilistov in vojske v tej regiji. Njegova dela so bila objavljena v različnih regionalnih in mednarodnih medijih, kot sta neodvisna libanonska časopisa al-Safir in al-Modon ter ameriški The Wilson Center. Njegova serija člankov v reviji za arabske študije Jadaliyya vsebuje edinstveno kritično analizo politične mobilizacije v Egiptu po letu 2011 in varnosti na Sinaju. Al-Iskandarani je prejel štipendijo za gostujoče arabske novinarje v okviru bližnjevzhodnega programa Mednarodnega centra za znanstvenike Woodrow Wilson. Leta 2014 je prejel tudi nagrado Open Eye - Hany Darweesh za izjemen esej. Poleg tega je bil svetovni zmagovalec na natečaju za mladinski esej o demokraciji 2009 (Svetovno mladinsko gibanje za demokracijo) in leta 2009 zmagovalec nacionalnega natečaja za širjenje razumevanja in medsebojnega spoštovanja kairskega inštituta za študije človekovih pravic.

Člani in članice Slovenskega centra PEN žalujemo za našim članom in izjemnim pisateljem Borisom Pahorjem. Bil je živ spomin in opomin fašističnega in nacističnega nasilja, vedno iskren in glasen v borbi za pravice Slovencev povsod po svetu. Njegovo delo Nekropola sodi v sam vrh svetovne književnosti in pretresljivo razgalja dno človečnosti – koncentracijska taborišča in borbo za golo življenje. Pri tem ne skriva svojih čustev in občutka krivde žrtve, ki je strahote preživela, četudi so tisoči drugih umirali. "Nekaj bi ta trenutek rad povedal svojim nekdanjim tovarišem, a občutek imam, da bo vse neiskreno, kar jim bom v mislih rekel. Živ sem, zato so tudi moja najbolj pristna čustva nekje nečista," piše v Nekropoli. Osebno sem imela čast in srečo biti na njegovih literarnih večerih in celo pripraviti večer v Knjigarni Rimljanka. Bil je duhovit in neposreden človek, kot so veličine, katerih misel je večja od njih samih. Navadili smo se, da je šla mimo njegova stoletnica, da je komentiral dogodke kot obletnico požiga narodnega doma v Trstu, stisk rok italijanskega in slovenskega predsednika, sprejemali smo njegove stavke kot čudežni napoj. Boris Pahor se je zdel večen. Danes, ko je nad tem svetom in hudobijami, katerim se je tako dolgo upiralo, odpovedalo njegovo telo, ostaja njegova književnost. Prevedena v desetine tujih jezikov bo zaživela novo življenje kot spomin in opomin in v njej se bo zapisal večnosti. Zdaj je čas, da vzamemo njegove romane in spomine ponovno v roke, jih beremo in se v duhu povežemo z njim.

Tanja Tuma, predsednica v imenu Slovenskega centra PEN

Umrl je stari kolega Boris Pahor

Čri čri čri v mraku –
tam nekje v travi ne veš,
da kmalu umreš.

Vladimir Gajšek

Življenje mrtvih je v spominu živih

Marko Tulije Cicero

In kar nam ostane za človekom je njegova beseda, kar so vedeli že Rimljani, ko so zapisali: *Littera scripta manet*. Ker spomin je begoten. Zato se njim, ki so odšli k manom rodu, moramo oddolžiti z zapisano besedo. Le zapisan spomin nas ohranja kot narod lastnega jezika in kulture in ostaja dokument naše sledi v zgodovini, da se ne izgubijo v pesku minevanja, ki je čas.

Dragi Boris, to je moj prvi skromni »kamen« na grobnico spomina nate. Naj se ne pozabi ta prastari obred pokopa pokojnih, ki je tudi prvo znamenje človekove kulture, ko je odtrgal svoj pogled od zemlje in se zazrl v nebo.

Moj prvi spomin na Borisa Pahorja seže v moje enajsto leto, ko sem po slučaju kot šolarček petega razreda podeželske ljudske šole dobil v roke Pahorjev roman *Nomadi brez oaze*. To je svojevrstna avtobiografska pripoved o Pahorjevi vojaški avanturi, ki jo je doživljal kot mobiliziranec v italijansko vojsko, ki je okupirala Libijo. Opis meni neznanega sveta me je prevzel in razburkal domišljijo, da knjige nisem odložil ves čas poletnih počitnic. Vsak čas sem izkoristil, da sem se umaknil v njen svet. A me je branje vrglo tudi v vrtince burnih premišljevanj. Ni me vznemirjal opis vojnih peripetij. Grozote vojne so bile nam otrokom vojnega časa zapisane v naše gene in šele naš grob jih bo izničil. - Mar ni zato - mar ne bi morala biti zato - miroljubnost temeljna moralna maksima naše zavesti?!- Mučilo pa me je spoznanje, kakšne notranje muke so morali prenašati slovenski in hrvaški mobiliziranci iz Primorske in Istre, ki so kot okupatorji morali delovati v vojski naroda, ki jih je kot pripadnike lastnega naroda obsodil na etnocid. Muke otroka domobranskega očeta, ki je bil mobiliziran v kolaborantsko vojsko in se ni mogel rešiti iz te prisile, so ob branju Pahorjevih spominov oživele do fizične bolečine. Zato se posthumus še danes tako živo spominjam ur tistih premišljevanj. Toda najbolj se mi je vtisnil v spomin opis prizora, kako je vojaštvo trpelo žejo na poti v puščavski tabor, ko pa so dobili tekočo vodo, so jo pustili brezbrizno odtekat v puščavski pesek. Brezbriznost otopele duše in vesti. - Kakšni so ponori duha tako imenovanega civiliziranega človeka, se danes sprašujem iz razgledišča spoznanj, ki ti jih navrže odisejada življenja? In spet terja preizpraševanje naše kajnovske nature trenutek, ki ga živimo. In se sprašujem z Borisom, mar bomo otroci vojne morali ves svoj vek zreti v temo nerešljive groze, ki jo proizvajata vojščaška pamet homo sapiensa. Smo res zgolj misleče živali?

Z Borisom sem se bežno spoznal pri Kocbeku šele v letih pred tistim razvpitim intervjujem, ki ga je skupaj z Alojzom Rebulo objavil v knjižici *Edvard Kocbek – pričevalec našega časa* leta 1975 v založništvu tržaške revije *Zaliv*. S Kocbekom sem se začel intenzivno družiti po ustanovitvi svoje revije 2000 leta 1969. Leta 1973 mi je dal Kocbek intervju za revijo, kar je bil razlog za njeno ukinitvev in vsega, kar je v totalitarnem režimu sledilo iz tega.

Tudi Kocbek je občutil večji pritisk, a predvsem, ker je snoval odgovore na Pahorjevo željo, naj vendar razkrije povojne pomore vrnjenih domobrancev in tudi civilov, ki jih je partijski režim imel za nevarne. Svojega namena dati intervju mi sicer ni zaupal, da me ne bi še bolj obremenil.

Mi je pa veliko govoril o svoji moralni stiski, da mora končno pretrgati zaroto molka, ki nas je morila vsa povojna desetletja. Zavedal se je, kaj bo to povzročilo njemu in prijateljem. In pogrom, ki ga je doživel, je sprožil zavratno bolezen, ki ga je v nekaj letih ugonobila. V teh letih psihološkega preganjanja sem ga pogosto obiskoval, ker sem tudi sam iskal opore. Pahor je takrat pogosto postajal odsotni gost najin角度 pogovorov, ker se je pred mednarodno pisateljsko srenjo zavzemal za Kocbeka, ni pa smel do prijatelja, ker mu je Udba prepovedala vstop v Jugoslavijo. Tako je Kocbeku umanjala najmočnejša tovariška rama, na katero se je želel nasloniti.

V tistih letih sem začel prebirati tudi Pahorjeva leposlovna dela in spoznavati njegov genij. Njegove polemične in razmišljajoče spise sem prebiral redno v reviji Zaliv, ki smo jo člani gibanja »2000« navadno uspešno tihotapili čez železno zaveso, ki je bila kar luknjičava. Prisluzili pa smo si marsikatero obravnavo na Udbi. V Pahorjevem pisanju in založništvu sem odkril kar nekaj sorodnosti. Voljo, da z lastnim glasilom budiš uspavano zavest pohlapčene slovenske kulturniške srenje. In odkril sem tudi sorodno metodo upovedovanja. Pahor je bil dosledno stvaren zapisovalec in oster presojevalec dejstev. Oster kronist časa in razmer. Tudi v leposlovnem pisanju je ostal dosledno opisovalec dejanskosti. Ni se prepuščal fantaziji, ki bi ga vodila v virtualne svetove in njih labirinte. Ostal je na trdih tleh realizma, zavedajoč se, da nič drugega ne more bolj prepričati bralca kot izpovedovanje resničnosti in pa jasna presoja razmer, ki ne obsoja ne režima ne njegovih nosilcev, pač pa prebuja vest človeka, da spregleda okove totalitarizma in pritlehno naturo hlapčevanja. Buditi zavest sočloveka in s tem kapilarno, zato tudi najbolj učinkovito razgrajevati okove, ki ga stiskajo. Samo prebujena in pokončna osebnost zmora porajati družbo svobode, sožitja in pravičnosti. Postal je moralni glas slovenstva in človeštva. - To so bila leta mojega življenjskega »študija« personalistične filozofske usmeritve. In v Edvardu Kocbeku ter Borisu Pahorju sem našel ustreznega učitelja te življenjske, ne akademske, šole. Ob njima tudi v Ivanu Mraku.

Tesnejše, prijateljske vezi sem s Pahorjem navezal šele po letih naše državne osamosvojitve, ko potovalnih ovir med Trstom in Ljubljano ni bilo več. Skupna zaskrbljenost, da se naša pot v demokracijo in suverenost preveč vijuga po stranpoteh, naju je vse bolj povezovala. Posebno v letih, ko je revija 2000 ugašala, me je v pismih in telefonskih pogovorih bodril, naj vztrajam. Po 40 letih izhajanja sem moral leta 2010 z zadnjo številko Bibliografsko kazalo revije 2000 svoj življenjski izdajateljski projekt skleniti. V pismu, z dne 29. 5. 2011, mi je sporočil željo, ki se ni mogla uresničiti: »Samo nekaj skopih stavkov, zato da se Vam zahvalim za revijo in hkrati čestitam in tudi upam, da ni res zadnja, ampak se bo nekako posrečilo novo rojstvo z letnico 2020, kar bi zadoščalo, da slovenska družba prebrodi pubertetno dobo.« Ta njegova želja in jasnovidna napoved se je, upajmo, začela udejanjati.

Knjižni program založbe 2000 sem ohranjal povsem volontersko še pet let. Leta 2015 sem kot zadnjo publikacijo založbe izdal Glas iz Zaliva, Pogovor z Borisom Pahorjem z željo, da se mu oddolžim za njegovo prijateljsko sodelovanje in neutrudno oranje trde ledine slovenske pameti. - Ob izidu te brošure sva prešla na prijateljski ti. Taka je bila njegova želja, ki ji ni bilo mogoče ugovarjati. Drža velikega človeka! - V zadnjem stavku te brošure, ki je ohranila vizualno podobo njegove revije Zaliv, je izpovedal motto svojega življenja in nam zapustil vsebino svoje duhovne oporoke: Ohraniti zvestobo svoji preteklosti, da bi rešili svojo prihodnost! Temu njegovemu opominu sledim. Zato njegov glas iz Mesta v Zalivu, ki je budil slovensko narodnostno mrtvilo dobrega pol stoletja, zame ni utihnil. In v prid njegovemu narodu bi bilo, da mu prisluhnemo vsi. Prisluhniti temu Odiseju, ki je bil priklenjen k jamboru našega zamejstva in je od tam pošiljal nam v prebujanje svoje sporočilo, da pomeni svobodno živeti pripadnost svojemu narodu in jeziku znamenje našega človeškega dostojanstva!

Peter Kovačič Peršin

Ni bil večer, a bo tak ostal

»Pred pol stoletja se je Boris Pahor usedel v toplino in se odpeljal v Sarajevo. Iz občudovanja do Iva Andrića. Da bi videl, od kod se poji ta literatura. Verjetno bodo nekega dne bralci romali tudi proti Trstu, da bi občutili mesto ob zalivu, pašne, ki vodijo do njega, in slišali parnike ...« Te besede Alenke Puhar so zapisane na platnicah knjige, v kateri sem zbrala svoje pogovore z Borisom Pahorjem. Lepo in prav bo, če bo tako. Z dolgim, plodnim življenjem, v katerem se je zgostila vsa tragična zgodovina 20. stoletja, je bil Boris Pahor namreč nekaj najboljšega, kar se je lahko zgodilo Slovencem. Ne le tržaškim, ampak vsem nam nasploh. Sama sem ga jemala kot darilo prejšnjega, z nasiljem zaznamovanega stoletja novemu, 21., da bi bilo to boljše. In čeprav se velikokrat zdi, da ubirajo aktualna dogajanja čudno pot, kakor da zgodovina ne bi bila učiteljica življenja, še vedno mislim tako.

Visoko starost je moral doživeti, da ga danes najbrž ni nevedneža, ki ne bi znal naštetih vsaj nekaj podatkov o Pahorjevem življenju in delu. Vključno s podatkom, da si je ta dolgoživi, pokončni Tržačan, po starših Kraševcah, prislužil oznako moža, ki je vsem trem totalitarizmom minulega stoletja, fašizmu, nacizmu in komunizmu, odločno rekel ne. Pa čeprav bi na tej ali oni strani kak element te zloglasne trojice večkrat radi zamolčali. Po svoje je žalostno, a boljše pozno kot nikoli, da ga je šele pri devetdesetih, potem ko je njegova literatura našla pot v Evropo, s pomočjo Evgena Bavčarja najprej v Francijo, začela odkrivati tudi Italijo, katere državljan je bil. In končno smo ga takrat res posvojili tudi rojaki v matici, ki ji je pripadal z dušo in srcem, čeprav bi bilo seveda pošteno brati Pahorjevo literaturo neodvisno od njegovih let.

Kakšno stoletje in kakšno življenje! Rodil se je, še preden so zagrmeli topovi prve svetovne vojne (ali vojske, kot jo je imenoval sam). Doživel je grozljivo epidemijo španske gripe, ki je vzela njegovo sestrico, njemu, tudi okuženemu in bolnemu, pa je smrt prizanesla. Iz avstro-ogrskega je postal italijanski državljan in še ne sedemleten videl na svoje oči goreti Narodni dom, trden simbol slovenstva sredi Trsta. Ta in drugi fašistični pogromi nad celotno slovensko in slovansko skupnostjo so kot mora legli na nežno otroško dušo. Vključno, seveda, z zloglasno Gentilejevo šolsko reformo, ki je odpravila slovenske in hrvaške šole v Julijski krajini. Potem je prišla nova vojska, druga svetovna vojna, z njo pa ilegala, aretacija in strašna odisejada po nacističnih koncentracijskih taboriščih. Preživel je, tudi po zaslugi znanja jezikov, kot tolmač in bolničar, v obeh primerih v nenehnem dotiku s smrtjo, ki se je kot jetika ugnezdila v njegov prsni koš. Žrtvam tega trpljenja je postavil spomenik z vrhunskim delom Nekropola, ki pa je moralo več desetletij čakati, da s(m)o prepoznali njegovo literarno in pričevalsko vrednost.

Vseskozi je pričeval o grozotah ne le nacizma, marveč tudi fašizma, za kar sta imela Trst in Italija še posebno gluha ušesa. Dokler ni, že v prvem desetletju novega stoletja, italijanskemu avditoriju v popularni TV- oddaji nalil čistega vina o fašističnem terorju nad Slovenci in postal, kot se je rad pošalil, slaven kot kakšna Gina Lollobrigida.

Brez grenkobe, zadovoljen, da so mu tako prisluhnili zlasti mladi, ki jih je še posebno rad nagovarjal. Še več kot desetletje pa je potem moralo miniti, da je dočakal, kot edina še živeča priča zloglasnega požiga tržaškega Narodnega doma, simbolično vrnitev te stavbe slovenski skupnosti.

Tudi v Sloveniji je bil kot levo usmerjen socialdemokratski mislec, ki je odklanjal komunizem, in tesni prijatelj krščanskega socialista Edvarda Kocbeka, dolgo nezaželen, udbovsko nadzorovan. Ko je nagovoril Kocbeka, da spregovori za tržaški (Pahorjev) Zaliv o povojnem pomoru vrnjenih domobrancev, pa je sploh sledil pogrom. A ne samo komunistični trdorokci, tudi liberalni slovenski intelektualci, kulturna avantgarda, so Pahorju radi pripisovali »greh«, zastareli nacionalizem. Kljub tej krivični zmerljivki se svojemu neomajnemu slovenstvu ni nikoli odrekel. Ves čas je ponavljal, da brez okrepljene narodne zavesti tudi jezik ne more obstati in da človek, če je zvest svojemu jeziku, kulturi, identiteti, zato še ni nevarni nacionalist. Vedno je govoril v obraz, ne za hrbtom, resda ostro, provokativno, a tudi kulturno in argumentirano. Tudi potem ko je postal prejemnik številnih nagrad in visokih nazivov doma in po svetu, celo kandidat za nobelovca, je ostal na strani šibkih, ponižanih in razžaljenih. Kako se je še pred kratkim razveselil novice, da je v Skopju pred tiskom makedonski prevod njegove Grmade v pristanu, vesel toliko bolj, »ker gre za mali narod, ki mu skušajo večji in močnejši sosede še danes odrekati pravico do lastne zavesti, kulture in jezika«.

Modri starec ob morju, takšna oznaka se ga je še kot čilega stoletnika prijela, osebno pa mi tisto o »starcu« nikoli ni dobro sedlo v uho. Najbrž zaradi njegovega večno mladega, neuklonljivega, tudi v poznih letih uporniškega, kritičnega, samosvojega, svobodoljubnega duha. Prav temu duhu gre zasluga, da se je ta mož drobne, krhke postave, a neizmerne življenjske in intelektualne energije zdel večten. Hočem verjeti, da bo po zaslugi svoje iskrene, pretresljive, pogumne pričevalske literature večten tudi ostal.

Darka Zvonar Predan

Slovenski center PEN in Inštitut za razvoj vključujoče družbe - IRVD ter platforma Ženske za mir in varnost: Women Peace and Security Slovenia na podlagi pogovorov o človečnosti, ki so potekali v februarju, marcu in aprilu 2022, predlagajo v razpravo na 54. Mednarodnem srečanju pisateljev, Bled 11.-13. maj 2022

POZIV K ČLOVEČNOSTI za miroljuben in trajnostni družbeni razvoj

Ker nas narava in družbena stvarnost z vso negotovostjo in ogroženostjo preživetja skrajno resno opozarjata, da moramo ljudje bistveno preseči dosedanje nečlovečne in druge škodljive načine mišljenja in ravnanja;

ker medversko, mednacionalno, rasno in drugačno sovraštvo, nasilje, sovražni govor, diskriminacija, zatiranje, mučenje in ubijanje soljudi ter še posebej tudi zatiranje otrok, žensk, starejših in drugih predstavnikov ranljivih skupin prebujata in potencirata zverinske in druge negativne lastnosti človeka ter onemogočata razvoj človečnih vrlin, ki so bistvene za obstoj in razvoj človeka in družbe;

ker znanstveni, tehnološki in drugi civilizacijski dosežki marsikje in v vedno večji meri bolj kot napredku in javni blaginji služijo onesnaževanju in izčrpavanju planeta Zemlja, nezmernemu bogatenju manjšine na račun večine, oboroževalni industriji in posledično barbarskemu uničevanju ljudi, narave in kulturne dediščine ter drugim nečlovečnim praksam, ki povzročajo ali dopuščajo lakoto, revščino, nasilje ter druge nesprejemljive oblike življenja v strahu in pomanjkanju;

ker je človečnost izhodiščna, osnovna in najmočnejša vrлина ter potencial za preseganje zla ter za konstruktivni in trajnostni razvoj in sožitje človeka in človeštva;
ker imajo lepe umetnosti kot književnost moč, da ljudi ganejo in jih usmerijo v empatijo in človečnost in so lahko radostni glasniki pozitivnih sprememb;

pozivajo podpisniki tega poziva vse ljudi in človeštvo kot celoto k okrepljenemu prizadevanju za človečnost in s tem za miroljubno in trajnostno družbo prihodnosti tako, da si vsakdo prizadeva k naslednjemu:

1. Bodimo pogumni in odločni, kadar si prizadevamo za človečnost pri sebi in drugih. Ne dopustimo, da prevladajo tisti, ki z besedami in ravnanji zatirajo ljudi, njihovo človeško dostojanstvo, svobodo in človekove pravice.
2. Pomagajmo po svojih močeh vsem, ki trpijo zaradi strahu, bolezni, pomanjkanja, bolečin, krivic in drugih največjih bremen.
3. Postavimo se še posebej v bran otrokom, ženskam, starejšim, invalidom, neizobraženim in drugim pripadnikom ranljivih skupin, ki so zaradi svoje šibkosti in neukosti najbolj izpostavljeni nasilju, izkoriščanju in zlorabam.
4. Od političnih, gospodarskih in drugih družbenih voditeljev in odločevalcev zahtevajmo, da spoštujejo in uresničujejo svoje zaveze, pravne akte, mednarodne sporazume in vse druge zavezujoče pravne in politične dokumente, ki zahtevajo človečno delovanje: mir, varnost, spoštovanje vsakega človeka, solidarnostno pomoč, odpravljanje pomanjkanja, uveljavljanje trajnostnega razvoja ipd.
5. Od vlad in globalnih voditeljev zahtevamo, da spoštujejo svobodo govora in svobodo ustvarjanja, ki zagotavljata vsem glasovom ne glede na raso, narodnost ali spol, da so slišani in cenjeni.
6. Nikoli ne pozabimo, da smo kot ljudje odgovorni zase, za druge in za naš celoten planet Zemlja. Zato bodimo človečni. Tudi v dvomu, kako ravnati, se vedno odločimo za človečnost.

Ta POZIV K ČLOVEČNOSTI so sooblikovali: mag. Bećir Kečanović, direktor IRVD; prof. dr. Miroslav »Miro« Cerar ml., pravnik in politik, bivši predsednik vlade in bivši minister za zunanje zadeve; prof. dr. Vasilka Sancin, profesorica mednarodnega prava/Full Professor of International Law, predstojnica Katedre za mednarodno pravo/Head of the Department of International Law, predstojnica Inštituta za mednarodno pravo in mednarodne odnose/Director of the Institute for International Law and International Relations, Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani/Faculty of Law, University of Ljubljana, članica in podpredsednica Odbora ZN za človekove pravice/member and Vice-Chair of the UN Human Rights Committee (2019-2022) in Tanja Tuma, pisateljica in predsednica SC PEN;

Andrej Kurkov

Več bomb in raket, kot pade na ukrajinska mesta, bolj radikalno se bodo ukrajinski pisatelji in kulturni delavci na te dogodke odzvali. Res je, da se ne bodo odzvali vsi - le tisti, ki so še živi.

Tednik PEN, glasilo Slovenskega centra PEN, št. 21/2022

Izdal: Slovenski center PEN, Tomšičeva 12, 1000 Ljubljana
Zanj: Predsednica Tanja Tuma

Uredništvo

Odgovorna urednica: Tanja Tuma

Glavna urednica: Maja Ferjančič

Oblikovanje: Maja Ferjančič

Leto izdaje: junij 2022

Kraj: Ljubljana

ISSN 2784-7586

Publikacija Tednik PEN je brezplačna.

POVEZAVA

<https://www.penslovenia-zdruzenje.si/tednik>

Naslovna fotografija: Marcus Ganahl